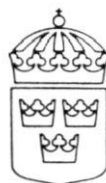

Motion till riksdagen

1987/88: A30

av Elver Jonsson m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:64 om särskilda
regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och
norra Sveriges inland

Mot.
1987/88
A30—31

Regeringen föreslår i denna proposition åtgärder i syfte att motverka de negativa effekterna av det minskade personalbehovet vid Domnarvets järnverk i Borlänge samt nedläggningen av gruvbrytningen i Grängesberg. Regeringen föreslår också vissa regionalpolitiska åtgärder för norra Sveriges inland.

Propositionen

Folkpartiet anser att det är positivt att Bergslagen och norra Sveriges inland föreslås få ökat regionalpolitiskt stöd. Detta är nödvändigt med tanke på de problem dessa landsdelar konfronteras med. Vi anser dock att den strategi regeringen väljer lämnar en hel del övrigt att önska.

Propositionen karaktäriseras i sin helhet av en brist på analys och helhetsbegrepp. I stället föreslår regeringen en rad åtgärder som inte bildar något sammanhängande mönster och vilkas långsiktiga effekter framstår som ytterst oklara. Propositionen spänner över vida fält såväl geografiskt som innehållsmässigt, allt från 200 miljoner specialdestinerade för ASEA till 1,2 milj. kr. för byggnation vid norra skogsinstitutet i Bispgården.

Allt som möjligen skulle kunna räknas som regionalpolitiska insatser under de senare åren redovisas i propositionen. Inget tidigare beslut varken av regeringen eller SIND utelämnas. Däremot är nyheterna få, och någon linje i insatserna är svår att skönja. Vi är kritiska mot detta synsätt. Resultatet av ett splittrat stödssystem kan lätt bli att ingen regentligen blir hjälpt eftersom insatserna riskerar att bli av alltför ringa omfattning.

Regionalpolitiska insatser måste i stället bygga på prioritering av de åtgärder som på lång sikt kan komma att ha en positiv inverkan på landsdelen i fråga. Genom regeringens oförmåga att göra dessa prioriteringar försvinner helhetssynen, och de långsiktiga strukturförändringarna blir oförutsägbara och slumpmässiga. De som i slutänden drabbas är givetvis invånarna på dessa orter som under en kort tid invaggas i en falsk trygghet. På detta sätt uteblir strukturella förändringar, och efter några år måste stödet ökas i stället för att avtrappas.

Speciellt påtaglig framstår denna brist på strategi i den del av propositionen som behandlar norra Sveriges inland. Dessa delar av landet brottas sedan lång tid med en rad strukturella problem. I propositionen får dock dessa

problem en mycket begränsad uppmärksamhet, och intrycket är att norra Sveriges inländ pliktskyldigast får ett omnämnande i vad som egentligen är en proposition om Bergslagen. Regeringen har endast strött ut några få osammanhängande insatser utan något krav på långsiktig målinriktning.

Inom folkpartiet har vi med förundran noterat att denna proposition låtit vänta på sig under nästan ett helt år. Redan i våras, i samband med budgetpropositionens förslag om 300 miljoner till infrastrukturella satsningar, ansåg sig regeringen ha utarbetat en rad förslag till åtgärder för att lösa akuta problem inom regionalpolitiken. Riksdagen bad regeringen klarlägga vari dessa förslag bestod. Inte förrän nu har regeringen försökt göra detta, så mycket mer klarhet uppnås dock inte. Dröjsmålet ter sig obegripligt mot bakgrund av den brådska att genomföra färdigplanerade projekt som regeringen sade sig ha redan i våras.

När riksdagen, efter förslag från bl. a. folkpartiet, avslog regeringens begäran om de 300 miljonerna skedde detta mot bakgrund av flera skäl. Dels framhölls att användningen av dessa medel borde specificeras för riksdagen, dels framhöll arbetsmarknadsutskottet att regeringen skulle återkomma i frågan och man höll öppet för att ett högre belopp än 300 miljoner skulle kunna komma i fråga. Industriministern kritiserade beslutet för att innebära en nedrustning av regionalpolitiken. Den proposition vi nu har att diskutera ger knappast någon stöd för industriministerns uttalande. Vårens riksdagsbeslut har uppenbarligen stimulerat regeringen att satsa större medel än tidigare avsetts på infrastrukturella åtgärder, och det har visat sig fullt möjligt att redovisa medlens användningsområde innan riksdagen tar beslut. Riksdagens beslut i våras har därför lett till en kraftfullare och mindre improviserad regionalpolitik än vad regeringen var villig att föra innan bakslaget i riksdagen.

Folkpartiets regionalpolitik

Regionalpolitiken skall öka den enskildes möjligheter att fritt välja arbete och bostadsort samt åstadkomma en mer likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard för landets olika delar.

Regionalpolitiken står i dag inför nya problem. Tidigare handlade regionalpolitik i stor utsträckning om att möta problem i samband med lantbrukets rationalisering och tillverkningsindustrins expansion. I dag står vi inför en situation som till stora delar betingas av introduktionen av ny teknik inom informationsbehandling, biokemi och andra kunskapsintensiva eller högteknologiska områden. Även tjänstesektorns ökade möjligheter är av intresse i detta sammanhang. Detta kan leda till en kraftig koncentration av människor, verksamheter och resurser till ett mycket litet antal befolkningstäta regioner. De områden som ibland räknas som liggande vid sidan om den egentliga regionalpolitiken kommer därför att få ökad betydelse. Det gäller t. ex. utbildning och infrastruktur.

Regionalpolitiken måste framöver handla mer om central omfördelning genom kostnadspåverkan och i ökad utsträckning inriktas på att på lokal och regional nivå stödja nyskapande och kreativitet. En följd av detta blir att regionalpolitiken i högre grad än tidigare måste inrikta sig på mindre företag.

En utgångspunkt för regionalpolitiken måste också vara att slå vakt om den typ av utvecklingscentra som våra större städer utgör. Utan tvekan finns det verksamheter som är beroende av de stora utbildningsinstitutioner och de speciella kontaktytor som hör storstäderna till. Samtidigt bör understrykas att överhettning i storstäderna inte är bra ur andra aspekter. En politik som ökar möjligheterna att finna sysselsättning och bedriva verksamhet utanför storstäderna är därför till fördel även för storstadsområdena. Det finns alltså ingen anledning att utmåla några motsättningar mellan storstäderna och andra delar av landet.

Nyskapande inom olika områden förutsätter i ökad utsträckning tillgång till särskild kompetens och blir därmed allt mer beroende av välutbildad arbetskraft. Detta skapar ett tryck på de orter där högre utbildning finns att tillgå och ställer högskolepolitiken inför nya utmaningar. De regionala högskolorna bör ge regionerna kontakt med de forskningsresultat som nås vid universiteten och de större högskolorna. De regionala högskolorna kan då spela en viktig roll i den teknik- och kunskapsspridning som utgör en central faktor för att företag skall kunna etablera sig utanför universitetsorterna. Den regionala högskolan skall bli ett kunskapscentrum där företag och myndigheter får tillgång till tillämpad forskning, utvecklingsarbete, utredningsverksamhet och utbildning.

Det finns också behov av fort- och vidareutbildning som vänder sig till mindre och medelstora företag. Folkpartiet ser positivt på den samverkan som vuxit fram mellan de regionala högskolorna och avnämarna i form av bl. a. uppdragsverksamhet. Högskolorna blir på detta sätt en källa till regional förnyelse och kan själva stimulera nyskapande och förändringar i en region. För att detta skall kunna uppnås har folkpartiet bl. a. begärt ökade resurser till de regionala högskolorna.

Stödformer

Stödformerna inom regionalpolitiken måste i högre grad än i dag vara generella. Risk finns annars för inslag av godtycke och favoriserande av vissa branscher. Vi har därför tidigare föreslagit att all icke-offentlig verksamhet i stödområde A erhåller nedsatta socialförsäkringsavgifter med 10 procent i stället för det system som i dag tillämpas där denna nedsättning gäller i Norrbotten men endast för industriell verksamhet. Folkpartiet återkommer under den allmänna motionstiden i januari till detta förslag. Vi föreslår också att den mest utpräglad selektiva stödform som administreras centralt, offertstödet, avskaffas.

Folkpartiet har vidare föreslagit att beslut om selektiva stödformer bör decentraliseras. Trots hårt motstånd från regeringen ledde detta under våren fram till att länsanslagen mer än fördubblades. Den kraftiga förbättringen av utvecklingsinsatserna i skogslänen som redovisas i propositionen är ett resultat av dessa ansträngningar.

Som konsekvens av vår syn på stödsystemet är en sänkning av socialförsäkringsavgifterna att föredra framför andra mera selektiva stödformer såsom branschstöd. Vi avvisar därför propositionens förslag om ett utvecklingsprogram för sågverks- och trämanufakturindustrin i Västernorrlands, Väster-

bottens och Jämtlands län. Vi utesluter dock inte att det finns ett stort behov av snabba insatser. Dessa resurser bör fördelas efter beslut på regional nivå varför vi föreslår att dessa 19 miljoner överförs till anslaget för regionala utvecklingsinsatser m. m. för att fördelas till respektive länsstyrelse.

Då riksdagen tidigare i år beslutade att avskaffa sysselsättningsstödet i stödområde C ledde det till att en generell stödform slopades. Folkpartiet anser att detta är beklagligt. Mot bakgrund av ovanstående resonemang föreslår vi därför att sysselsättningsstödet i stödområde C bibehålls.

Vidare bör användningsmöjligheterna för regionalpolitiskt stöd vidgas. Stödformerna får inte leda till att näringsstrukturer i problemdrabbade områden konserveras. Stödformerna måste i stället förändras så att de kan användas för att understödja etablering och vidareutveckling av de verksamhetsformer som i dag är stadda i snabb expansion. Nedsättningen av arbetsgivaravgifter till att gälla all icke-offentlig verksamhet är ett steg i denna riktning, men folkpartiet vill även se en utvidgning av användningsmöjligheterna av exempelvis transportstödet. Vi föreslår, med tanke på att mindre företag framöver med stor sannolikhet kommer att spela en än viktigare roll för regional utveckling, att persontransportstödet utvidgas till att gälla även egna företagare. Varje resa i tjänsten som faktureras företaget skall vara underlag för persontransportstöd.

1984 års regionalpolitiska utredning föreslog bl. a. en ökad användning av utvecklingsinriktade stödformer. Man kom däremot inte fram till några förslag om förenklingar i stödsystemet. Den nu aktuella propositionen aktualiserar på nytt det stora behovet av sektorssamordning. Det är därför glädjande att riksdagen i våras biföll folkpartiets förslag att inrätta en ny utredning med syfte att bl. a. göra en översyn av de nämnda bristerna.

ASEA Brown Boveri AB

Av propositionens 675 miljoner föreslås 490 anslås till åtgärder i vissa delar av Bergslagen. Av dessa skall 200 milj. kr. gå till ASEA Brown Boveri AB. De 200 miljonerna fördelas över två anslag. Över anslag B 21 Särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Ludvika kommun m. m. skall ASEA Brown Boveri AB erhålla 50 miljoner för utbildning och 50 miljoner till utvecklingsprojekt för en expansion av verksamheten i Ludvika. Dessa medel skall betalas ut till företaget efter årsskiftet. Över anslaget C 11 Lokaliseringsbidrag m. m. till ASEA Brown Boveri AB föreslås 100 miljoner gå till lokaliseringsbidrag m. m. vid företagets expansion i Ludvika.

Det är mycket värdefullt att företag väljer att expandera just i Ludvika. Vi finner det dock anmärkningsvärt att regeringen är beredd att satsa belopp i denna storleksordning utan att mera ingående redovisa en analys av hur pengarna skall användas eller vilka långsiktiga utvecklingseffekter bidraget kan tänkas få. Den enda vägledning riksdagen får är att föredragande statsrådet "erfar" att ASEA och Vattenfall planerar ett gemensamt bolag för högspänningsforskning, och ASEA "kan komma att expandera (— —) under förutsättning av att bl. a. regionalpolitiskt stöd kan erhållas". För att skapa klarhet i vad som hänsyftas är det av yttersta vikt att riksdagen genom utskottets försorg får klarhet i vad som döljer sig bakom de svepande

formuleringarna och får mera information om vad den uppgörelse som sannolikt ligger bakom detta innehåller.

Vi anser det vara tveksamt att subventionera personalutbildning på det sätt som det föreslagna utbildningsstödet implicerar. Regionalpolitiken måste syfta till likabehandling. Alla företag inom regionen som kan anses ha förutsättningar att expandera bör därför ha möjlighet att erbjudas stöd till utbildning. Detta är inte minst viktigt med tanke på de mindre företagens betydelse i framtiden. En förutsättning för att kunna bedöma förutsättningarna för ett företag är en god kännedom om lokala och regionala förhållanden. Det nu aktuella anslaget för utbildning och utvecklingsprojekt bör därför överföras till ordinarie anslag för denna typ av åtgärder och fördelas på regional nivå efter sedvanligt beslut av länsarbetsnämnden.

Ytterligare 100 miljoner föreslås anslås till att stödja ASEA Brown Boveri AB verksamhet i Ludvika. Också för detta anslag bör gälla att stöd ges enligt gällande regler inom lokaliseringpolitiken. Det bör understrykas att regionala stödformer inte får leda till godtycke och skall bidra till en regional utveckling som står i proportion till kostnaden. Medlen bör därför överföras till ordinarie anslag.

Utbildning och kultur

I propositionen föreslås att 123 milj. kr. skall anslås för skilda åtgärder inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Huvuddelen av dessa medel eller 117 miljoner satsas på utbildningsinsatser i norra Sverige och Bergslagen.

Som vi tidigare har framfört är investeringar i utbildning och kultur en av de viktigaste och mest produktiva regionalpolitiska satsningar som statsmakterna kan göra. Vi motsätter oss därför inte att riksdagen anslår de nu begärda medeln vad gäller ökade insatser för utbildning och kultur.

Däremot vill folkpartiet även i denna del rikta kritik mot det underlag som regeringen nu presenterar och på vilket riksdagen förutsätts fatta beslut. De facto tvingas riksdagen – om man godkänner propositionen – att acceptera att anslå medel vars närmare användning inte kan utläsas ut det befintliga förslaget. Frågor som bl. a. uppkommer är vem som skall bära de långsiktiga kostnaderna för de investeringar som nu görs.

Med hänsyn till de betydande brister som redan finns vid ekonomiutbildningarna på flera håll i landet kan det synas lite motsägelsefullt att nu dra på sig betydande kostnader för t. ex. en utökad ekonomiutbildning i Borlänge. När de nu beräknade medlen för de nya utbildningar som föreslås inrättade är slut måste därför statsmakterna vara beredda att satsa sådana resurser att nu existerande utbildningar inte blir drabbade.

Utöver vad vi nu har anfört finns det skäl att göra några anmärkningar med anledning av några av de konkreta förslag som framförs i propositionen.

I propositionen talas om vikten av vuxenutbildning i olika former. Man talar om komvux och statens skolor för vuxna, som skall få del av resursökningen genom att medverka i projekt som syftar till att utveckla en ort eller region.

I sammanhanget talas inte alls om studieförbunden, vilka dock i andra

delar av landet aktivt och med gott resultat medverkat till lokal mobilisering. Sådant arbete finns dokumenterat bl. a. genom forskningsresultat vid högskolan i Jönköping. Det är därför önskvärt att också de resurser och erfarenheter som studieförbunden representerar tas till vara i detta arbete. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I syfte att skapa förutsättningar för gymnasieskolan att finnas kvar i berörda landsdelar, också i ett läge där ungdomskullarna minskar, föreslås skilda åtgärder för att stärka och vidmakthålla skolornas kompetens.

Ett sådant förslag, den s.k. ekonomi- och teknikerservicen, finns det anledning att särskilt diskutera. Denna service syftar till att låta mindre företag utnyttja gymnasieskolans resurser. Detta kan ske såväl genom att företagets personal får särskild utbildning som att skolan hjälper företagen med materialprovning, ritningskonstruktion, offert- och fakturaskrivning, korrespondens på främmande språk etc.

Vi anser det angeläget att det ställs klara krav på ekonomi- och teknikerserviceverksamheten. Utgångspunkten vid genomförandet av denna skall enligt vår uppfattning vara att ge eleverna tillfälle att få praktik under studierna. Det är därför angeläget att riksdagen uttalar att ekonomi- och teknikerserviceverksamheten endast skall ha som syfte att ge adekvat praktik till eleverna.

Kommunikationer

Kommunikationerna spelar en viktig roll i en effektiv regionalpolitik. Regeringen föreslår i propositionen vissa åtgärder inom detta område. Förslagen är dock så marginella att regeringen borde ha väntat med att föreslå förändringar inom kommunikationsområdet till den aviserade trafikpolitiska propositionen.

Att anslå mera resurser till vägar och järnvägar är endast en liten del av lösningen för att uppnå en fungerande trafikpolitik. En rad av de stora trafikpolitiska problemen löses inte på detta sätt utan genom nytänkande och avreglering.

Ett exempel på behovet av avreglering utgör SAS och Linjeflygs företrädesrätt till koncession inom flygtrafiken. Först om de inte vill driva trafik på en linje är det möjligt för privata företag att driva trafiken. Folkpartiet föreslår därför en uppluckring av detta koncessionssystem då avtalen löper ut.

Det finns i dag goda möjligheter att flyga till Stockholm från skilda delar av landet. Men det är fortfarande svårt att flyga mellan orter utan att detta sker via Stockholm, trots att det finns uppenbart intresse från mindre flygbolag för sådana linjer. När ansökningar om att få starta sådana linjer har inkommit till myndigheterna har de många gånger avslagits. Innan koncessionssystemet uppluckrats bör luftfartsverket därför tillmötesgå ansökningar om att få starta nya flyglinjer på ett mera positivt sätt.

Det är också angeläget att de olika trafikgrenarna erbjuds jämbördiga villkor. I och med uppdelningen av SJ i en ban- och en driftdel kan driftdelen med fördel övergå i aktiebolagsform. Driftföretaget skulle därefter betala för infrastrukturen i proportion till utnyttjandet. Denna konstruktion innebär

ökade möjligheter för fristående regionalt baserade exportföretag att hyra in sig på räls och annan infrastruktur. Folkpartiet återkommer med vidare förslag i motion med anledning av den aviserade trafikpolitiska propositionen.

Mot. 1987/88
A30

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionalpolitikens allmänna riktlinjer,
2. att riksdagen beslutar avslå propositionens förslag vad gäller medel till såg- och trävarumanufakturindustrin i Jämtland, Väster-norrland och Norrbotten och att därmed anslå 121 500 000 kr. på anslag C 12 Särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland,
3. att riksdagen beslutar anslå ytterligare 19 milj. kr. på anslag C 4 Regionala utvecklingsinsatser m. m. att fördelas till länsstyrelserna i Västerbotten, Jämtland och Västernorrland,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående återinförande av sysselsättningsstödet i stödområdet C,
5. att riksdagen beslutar att medlen på anslag B 21 och C 11 överförs till ordinarie anslag för denna typ av åtgärder vilka därmed förstärks med motsvarande belopp,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående studieförbundens roll vad gäller vuxenut-bildning,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ekonomi- och teknikerserviceverksamhet.

Stockholm den 17 december 1987

Elver Jonsson (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Karl Erik Eriksson (fp)